

SAIRAALABAKTEERIT JA AMMATTITAUTIKORVAUS

1. Sairaalabakteerit ja niiden esiintyvyys

Sairaalabakteereilla tarkoitetaan antibiooteille tavallista vastustuskykyisempiä bakteerikantoja, joita tavataan pääasiassa vakavasti sairailta sairaalapotilailla ja joille on tyyppillistä, että ne aiheuttavat epidemioita huonokuntoisille sairaalapotilaille (moniresistentit bakteerit). Osin kysymys on alunperin ihmisen normaaliin bakteerikantaan kuuluvista bakteereista, jotka ovat muuntuneet lääkkeille erityisen vastustuskykyisiksi. Merkittävimpiä tällaisia bakteereja ovat Suomessa tällä hetkellä muun muassa metisilliiniresistentit *Staphylococcus aureus* (MRSA) ja *Staphylococcus epidermidis* (MRSE), vankomysiinille resistentti enterokokki (VRE) ja tobramysiinille resistentti *Pseudomonas aeruginosa* (TRPA). Raja sairaalabakteerien ja muiden resistenttien bakteerikantojen välillä on kuitenkin liukuva. Myös avohoidosta löydetään lisääntyviä määriä MRSA-kantoja ilman, että voidaan osoittaa mitään yhteyttä sairaaloihin. Suomessa ja muissa pohjoismaissa tällaisia bakteerikantoja on esiintynyt toistaiseksi varsin vähän verrattuna useisiin muihin maihin.

Sairaalabakteerit voivat aiheuttaa riskipotilaiden lisäksi pienelle osalle muille tartunnan saaneista, kuten hoitohenkilökunnalle, kliinisen, joskus jopa hengenvaarallisen taudin. Erityisenä ongelmana ovat atoopikot, joiden iholla esim. MRSA voi aiheuttaa hankalasti hoidettavan ihoinfektion ja joskus pysyvänkin kantajuuden ja vaihtelevan taudinkulun

2. Sairaalabakteerin kantajuus

Sairaalabakteerien kohdalla on myös mahdollista, että henkilöstä tulee bakteerin kantaja ilman, että kantajuus aiheuttaa hänelle tautia tai mitään lääketieteellisesti havaittavissa olevia terveydellisiä muutoksia tai oireita. Tällainen kantajuus on valtaosassa tapauksista lyhytaikaista ja ohimenevää ilman mitään kliinisiä oireita ja hoidettavissa. Alle 5 %:lla terveistä henkilöistä esim. MRSA voi aiheuttaa pysyvän kantajuuden, joka usein näyttää liittyvän atooppiseen ihottumaan ja allergiseen nuhaan.

3. Sairaalabakteereja koskevat hoitosuosituks

Sairaanhoidoalan hoitokäytännön mukaan hoitohenkilökuntaan kuuluvalla sairaalabakteerin kantajaksi todetulle henkilölle annetaan lyhytaikainen puhdistushoito (lääkehoito), jonka onnistuminen todetaan useilla peräkkäisillä näytteillä. Sairaalabakteerien oireettoman kantajuuden ei voida katsoa estävän yleisesti kaikkea sairaala- tai terveydenhoitoalan työtä. Siksi nykykäytännön mukaan hoitohenkilökuntaan kuuluva pyritään siirtämään puhdistushoidon ajaksi entisin palkkaeduin työnantajan muihin tehtäviin. Henkilön siirto toisiin tehtäviin hoidon ajaksi on välttämätöntä, jos hänen epäillään voivan välittää tartuntoja hoitamiinsa potilaisiin, jos hänellä on kolonisoituneita ihon rikkoutumia tai jos hän työskentelee erityisen riskin omaavien potilaiden hoidossa (mm. vakavasti sairaita tai iäkkäitä potilaita, leikkaussaliyö).

4. Tartuntatautilain mukainen korvaus

Hoitohenkilökuntaan kuuluvalla voi sairaalabakteerin vuoksi olla oikeus myös tartuntatautilain (583/1986) mukaiseen päivärahaan ja ansionmenetykskorvaukseen. Niitä maksetaan, kun kunnan terveyslautakunta määrää sellaisessa työssä olevan, jossa tartuntataudin leviämisen edellytykset ovat tavallista suuremmat tai seurauksiltaan vakavat, olemaan poissa ansiotyöstään sinä aikana, jolloin tartuntataudin leviämisen vaara on olemassa. Oikeus näihin etuuksiin määräytyy sairausvakuutuslain mukaan. Niitä maksetaan siten vain siltä osin kuin määrä ylittää muun lain mukaan samalta ajalta maksettavan ansionmenetykskorvauksen määrän.

5. Sairaalabakteerien korvaaminen ammattitautilain ja -asetuksen mukaan

Ammattitautilain (1343/1988) 1 §:n mukaan ammattitaudilla tarkoitetaan sairautta, joka tapaturmavakuutuslaissa (608/1948) tai valtion viran- ja toimenhaltijain tapaturmakorvauksesta annetussa laissa (154/35) tarkoitettua työ- tai virkasuhteessa taikka maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa (1026/1981) tarkoitettua maatalousyrittäjänä suoritettua työssä on todennäköisesti pääasiallisesti aiheutunut muun muassa biologisista tekijöistä.

Ammattitautiasetuksen (1343/1988) 2 §:n mukaan asetuksen 3 §:ssä mainitun sairauden katsotaan olevan ammattitauti, kun pykälässä mainittu biologinen tekijä esiintyy henkilön työssä siinä määrin, että sen altistava vaikutus riittää aikaan saamaan tämän sairauden, eikä osoittaudu, että sairaus on selvästi aiheutunut työn ulkopuolisesta altistuksesta. Asetuksen 3 §:ssä mainitaan biologisina tekijöinä virukset, bakteerit, sienet, alkueläimet ja halkiomadot. Tyypillisinä sairauden muotoina mainitaan muun muassa hepatiitti B, toxoplasmoosi, listerioosi ja malaria.

Erikseen todettakoon, että tapaturmapotilaan vamman hoidon yhteydessä saama sairaalabakteeri-infektio korvataan tapaturmavakuutusjärjestelmästä hoidon seurannaisena. Tapaturmavakuutusjärjestelmälle saattaa kuitenkin syntyä potilasvakuutusjärjestelmään nähden regressiooikeus.

Sairaalabakteerien niin kuin muidenkin bakteerien aiheuttaman sairauden korvaaminen ammattitautina edellyttää, että voidaan osoittaa tartuntalähde ja todennäköisyys tartuntaan. Jos bakteeria esiintyy siinä määrin henkilön työssä, että sen altistava vaikutus riittää aikaansaamaan sairauden ja sairastunut on saanut saman bakteerin, sairaus korvataan ammattitautina, jollei osoittaudu, että sairaus on selvästi aiheutunut työn ulkopuolisesta altistuksesta. Tällöin on otettava huomioon, että Suomessa on paljon lääkäreitä ja hoitajia, jotka työskentelevät lyhytaikaisesti maissa, joissa esiintyy runsaasti MRSA-kantoja, kuten Englannissa. Käytännössä kuitenkin vain osalta tällaisista henkilöistä testataan MRSA-kantajuus heidän palattuaan Suomeen, mikä tulee ottaa huomioon syy-yhteyttä arvioitaessa.

Silloin, kun sairaalabakteeri aiheuttaa taudin tai sellaisia lääketieteellisesti todennettavissa olevia oireita, jotka voidaan määritellä sairaustilaksi, korvaus maksetaan nor-

maalein periaattein niin kuin muidenkin ammattitautien kohdalla. Sairaalabakteerin aiheuttamaksi sairaudeksi katsotaan myös sen hoidon aiheuttama komplikaatio.

6. Sairaalabakteerien kantajuuden korvaaminen

Ammattitautilaissa ja -asetuksessa lähtökohtana on lääketieteellinen sairauden käsite. Siksi myös sairaalabakteerin korvattavuutta arvioitaessa lähtökohtana on lääketieteellinen sairauden käsite. Sairaudella tarkoitetaan kliinisesti todettavaa tautia tai ylipäättään lääketieteellisin menetelmin todennettavissa olevia haitallisia muutoksia tai oireita henkilön elimistössä. Mikäli kantajuus ei aiheuta edellä tarkoitettua sairautta, siitä ei makseta korvausta ammattitautilainsäädännön perusteella.

TAPATURMA-ASIAIN KORVAUSLAUTAKUNTA

Jaakko Hannula
puheenjohtaja